

Анализ на заявката на потребителите на социалната услуга цсри “детски кът за развитие” за деца с проблеми в психичното развитие и техните семейства

Ана Анчева

Analysis of the application users of social service CSRI (Centre for Social Rehabilitation and Integration " Children's development area "for children with problems in mental development and their families: Psychological support centre for children and families – "Children's development area"; social services for children and teenagers having mental development problems and / or mental disease symptoms, threatened by social exclusion and their families; analysis of the application of social service users.

Key words: children with problems in mental development, social services, psychological support, analysis of the application

ВЪВЕДЕНИЕ

Социалната услуга Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) “Детски кът за развитие” е интегрирана здравно-социална услуга за деца и юноши с проблеми в психичното развитие и/или симптоми на психично страдание, застрашени от социално изключване, и техните семейства, която е базирана в общността и се осъществява от интердисциплинарен екип под ръководството на детски психиатър. Тя функционира в тази форма от 26.10.2012г. на територията на община Русе и е приемник на създадения през 2009 център „Детски кът за развитие“, първоначално финансира от УНИЦЕФ със средствата на кампанията «Невидимите деца», а в периода 05.01.2011-04.01.2012г. със средства на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”, по схема за безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-5.2.06 „Социални услуги за социално включване”. Услугата се предоставя от екип на Сдружение «Дете и пространство».

Настоящия доклад има за цел да представи анализ на информацията, която постъпва в услугата, от първоначалната „заявка“ на потребителите. Изследването е проведено в рамките на 4 години на територията на здравно –социалната услуга. В него са включени 118 деца. Основен фактор при подбора на изследваните лица е затруднението на децата в социалната адаптация в системата на образование (училище или детска градина) и съпътстващите ги емоционални и поведенчески трудности.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Водещ фактор при организиране на дейности за подкрепа в рамките на услугата са както констатираните потребности на клиентите, така и заявените от тяхна страна нужди и трудности. Конкретно изразената потребност от услугата от страна на потребителите се регистрира в писмен документ „заявка“ включващ кратка информация за проблема, данни за образователен статус, социален статус и семейна ситуация, както и лична информация (имена, възраст, адрес). Първичната информация с която екипът разполага се съдържа именно в този документ. Изразените потребности от страна на клиентите са от изключителна важност при създаване на конкретния индивидуален план за предоставяне на услугата.

Едва в 2,54% от случаите, заявката е подадена от двамата родители. Една от основните причини за това е факта, че в много от случаите, заявката се подава по телефона. Като най- активна страна в този процес се откроява майката. В 63,55% от случаите, тя е лицето подало заявката и представило първичната информация за затруднението на детето. Именно тя е лицето, което най-често активно се ангажира със специфичните потребности на своето дете. Не без значение, трябва да се отчете и факта, че едва 58 % от децата живеят в семейна двойка. В таблица 1 е

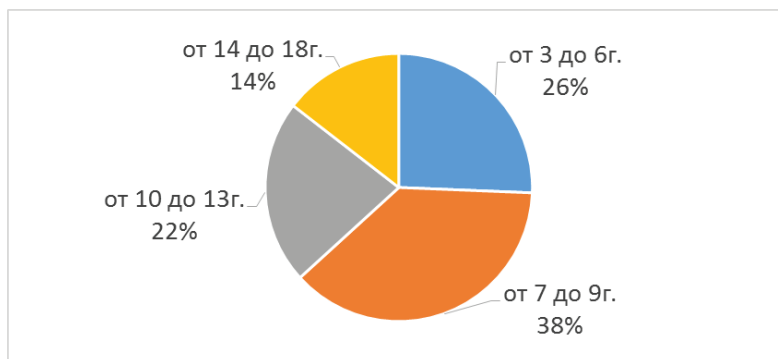
представена информация за лицата подали първоначалната заявка за ползване на услугата.

Таблица 1: Информация за лицата подали заявка

Лице подало заявката	Брой подадени заявки	% от общия брой(118)
родители	3	2,54%
майка	75	63,55%
баща	22	18,64%
баба	2	1,69%
настойник	15	12,71%
служебно лице	1	0,84%

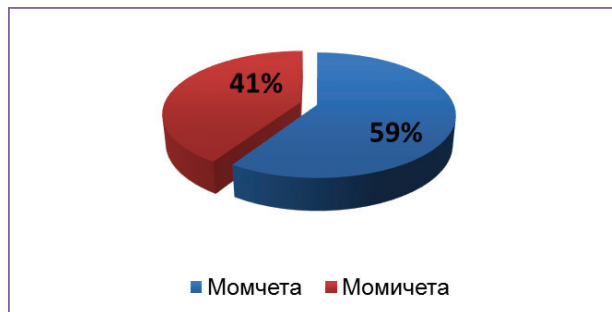
ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ИЗСЛЕДВАНАТА ГРУПА

Изследваните деца са на възраст от 3 до 18 години. Най- малките участници са на 3 години и представляват 5% от основната група (6 деца) , а най- големите са на 17 години , те се равняват на 3% от основната група. Най- голям процент са децата на възраст-10 години. Те формират 14% от изследваната група.

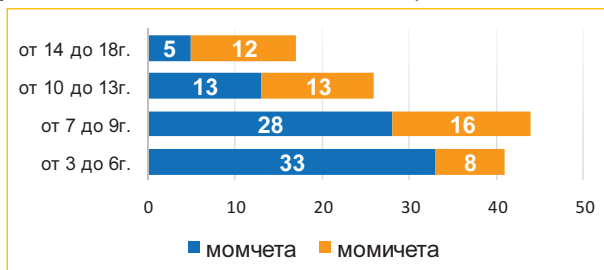
Фигура 1 : Разпределение на участниците по възрастова група

На фигура 1 може да наблюдаваме разпределението на участниците по възрастови групи. Те са формирани в зависимост от образователното ниво на участниците. Най –висок е процентът на децата в начална училища възраст, те формират 38% от цялата група. Най- малък е процентът на ученици след 8-ми клас.

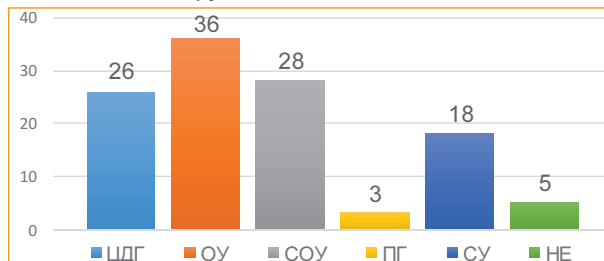
Фигура 2: Разпределение на участниците по пол.

Що с отнася до разпределението на участниците по пол се наблюдава по- висок процент на момчетата. Те са 59% или 68 от 118 участника (Фиг.2). В различните възрастови групи, това съотношение значително се разминава.

Фигура 3: Разпределение на участниците по пол и възраст

Във възрастта от 14- до 18 години, броя на момичетата е значително по- голям. Прави впечатление, че в тази възраст момичетата са 71% или над 2/3 от общия брой. Подобна диспропорция се наблюдава във възрастта от 3 до 6 години. Тук момчетата са 73%, а основните причини поради които родителите търсят подкрепа за възпитанието им са : агресивни прояви; трудна адаптация в детския колектив; емоционална лабилност. Единствено в групата на учениците от 10 до 13 години се наблюдава равенство между двата пола. Това е и възрастта в която се наблюдава по-висок брой на децата, който променят учебното заведение поради обучителни или възпитателни трудности. При децата от 1-ви до 3-ти клас , отново преобладават момчетата. Те са 64%, често са насочени за консултация от училището, а причините са констатирани възпитателни трудности.

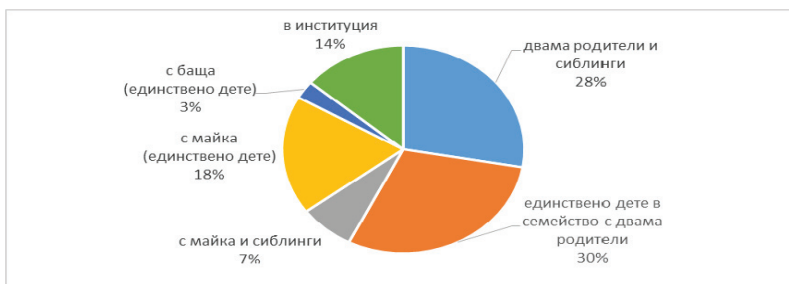

Фигура 4: Разпределение на потребителите по вид на учебното заведение

74% от изследваните деца са в задължителната училищна възраст, това се равнява на 88 от всички 118 деца. Ако към тази бройка се включат и децата на възраст за задължително предучилищно обучение , то общия процент на децата, подлежащи за включване в задължителна обучителна форма е 85% или 100 деца от цялата група. На фигура 4 може да се наблюдава разпределението на потребителите по вид на учебно заведение. Към фигурата са включени и децата посещаващи социална услуга , като алтернатива на училищната среда и децата които към момента на подаване на заявката не са включени в образователната или социална система. 23 от децата не посещават учебно заведение, 19 от тях са в училищна възраст, но въпреки това те не посещават училище. Това са деца които посещават различни социални услуги (СУ)-дневни центрове за деца с увреждания и/или са настанени в центровете за настаняване от семеен тип . 26 от децата (22%) посещават целодневна детска градина (ЦДГ) или подготвителен клас към нея. Най-висок е броя на децата в основно училище (ОУ) – 36 или 31%, В СОУ са 28

деца(24%). 4% от децата не посещават учебно заведение и не са включени в социална услуга.

Друг интересен момент в информацията, получена от заявката за консултация, са данните за семейната среда в която живее детето.

Фигура 5: Семейна среда

От фигура 5 е видно, че 58 % от изследваните деца , живеят в семейна двойка¹, данните се разминават значително от получените данни в последното проведено преброяване през 2011 година. Според данните на НСИ, 85.2 % от децата в област Русе, живеят в семейна двойка, като 71.4% са в семейства със сключен брак [3]. Данните от последното преброяване показват още, че като типична форма на семейството в България е утвърден еднодетният модел. Според посочените данни от НСИ, 63.30% от всички деца са единствено дете в семейството. Данните от изследваната група, потребители на услугата, показват значително по-нисък процент – 51%.

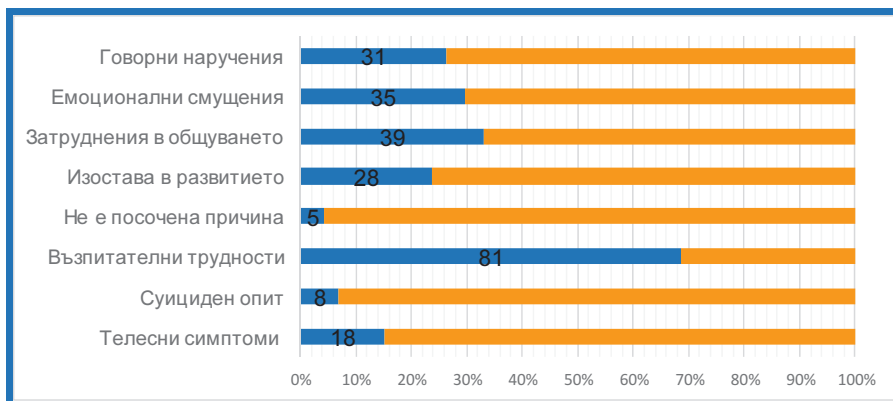
9% от общия брой, деца с констатирани симптоми на психично страдание живеят извън семейна среда и са настанени в услуги от резидентен тип- Центрове за настаняване от семеен тип (ЦНСТ) и Домове за деца лишени от родителска грижа (ДДЛРГ) в община Русе. Опитът и досегашната ми практика в специализирани институции за деца показва, че при живот в социална изолация, често се наблюдават различни симптоми на психично страдание и се констатират специфични възпитателни трудности. Сегашната социална политика и законодателство , подкрепят и предоставят възможност за социално включване и предоставяне на специализирана подкрепа , вън от услугите от резидентен тип. Тук остава субективният фактор, до колко родителите и настойниците на децата живеещи в ЦНСТ и ДДЛРГ се ангажират с индивидуалните нужди на тези деца и до колко наличните подкрепящи структури могат да покрият потребностите на тази целева група.

Причините за постъпване, посочени в заявката, могат да бъдат обособени в 7 групи. На фигура 6 са посочени както броя на децата при които тези причини са посочени , така и процентното им съотношение спрямо цялата група.

Възпитателни трудности и поведенчески проблеми са посочени при **68.64%** от децата включени в извадката. Това е и основната причина поради която персонала на училището и/или детската градина насочват деца за консултация и терапия. Най-често родителите посочват агресивни прояви към връстници и неспазване на правилата в учебна среда. Голям е процентът и на случаите на „кражби“ на значими за другия вещи. Действие което в следствие децата определят като: прибиране и/или отнемане на обект от другия, без това да има статут на „кражба“ в познатия ни смисъл на думата, като „отнемане на чужда

¹ Тук не се конкретизира в колко от случаите семейната двойка е съставена от биологичните родители на детето, както и законовия статут на двойката.

движима вещь от владението на другото без негово съгласие с намерение противозаконно да я присвои²[2].

Фигура 6: Причини за постъпване, посочени в заявката

В тези случаи, често децата не присвояват откраднатата вещь, а зад това действие стои техният опит да направят присъствието на Другия по-поносимо, отнемайки му значимите обекти. Не са малко и случаите на бягства, както от училище, така и от дома. Често родителите споделят, че децата им са избухливи, не искат да учат, разсеяни са и трудно се концентрират. Родители споделят за своите деца: *„няма респект от възрастен“*, *„...ни се води ни се кара“*, *„...непрекъснато е в движение“*. Майка на 9 годишно момче споделя: *„Много злоба има в него. Класната каза, че ще го изпрати на педагогическа стая“*. Друг родител отбелязва, че детето му хвърля предмети, къса дрехите си.

На второ място, след поведенческите симптоми, се посочват наблюдавани **затруднения в общуването** при 39 от 118-те деца, което се равнява на **33.05%** от изследваната група. Затрудненията в общуването се наблюдават почти във всички случаи, когато се съобщава за възпитателни и поведенчески трудности. Често след диагностичната оценка се установява, че освен затруднено общуване с детето е налице и затруднение в общуването на родителската двойка. Родителите споделят за децата си: *„От няколко години има притеснения да общува с връстници, смята че те са врагове и не я харесват...“*, *„...не обръща внимание на околните“*. Майката на 4 годишно момиче споделя: *„Не иска контакт с големи хора. Когато не иска да чува си запушва ушите. Много е нервна, ако има възрастен около нея, изпада в истерия“*. Друг родител споделя: *„Избягва очен контакт. Детето ревнува от партньора ми, влиза в постоянни конфликти с него“*. Макар и пряко свързани със затрудненията в общуването и специфичните възпитателни трудности, едва в **29.66%** от случаите, родителите споделят за **емоционални нарушения**. След изготвяне на диагностичната оценка се установява, че процента на децата при които се наблюдават емоционални затруднения е значително по-голям и те често съпътстват както трудностите в общуването, така и констатираните специфични възпитателни потребности. Майка на 13 годишно момче, насочена за консулт от близките си, споделя: *„Получава нервни кризи, буштва в къщи, плаче, изпада в истерия, страхлив е. Като че ли, нарочно го прави на инат. Вечер го е страх повече“*. Баща на 11 годишно момче споделя *„Много изнервен, плаче,ядосва се“*. Други родител споделят: *„сякаш е в депресия“*, *„изпаднал е в апатия“*. Чести са

² чл. 194, ал. 1 от Наказателния кодекс (НК):

случаите при които се съобщава и за страх от „Кървавата Мери“³.

Като отделна група са изведени случаите в които родителите споделят за **говорни затруднения** на децата. Те са посочени в 31 от случаите, което се равнява на 26.27%. Затрудненията са свързани със забавяне на говорното развитие, алалична реч и много рядко заекване. Родителите съобщават, както за липса на развита реч, така и за наличието на неразбираема реч. Впечатление прави, че все по-чести са случаите на деца, които са на възраст около 4-5 години, имат забавено говорно развитие съпътствано от преплитане на български и английски думи в речта.

Изоставане в цялостното развитие, се наблюдава при **23.73 %** от децата, често децата са насочени от системата на образование, а повод за това е насочването към ресурсно подпомагане.

При **15.35%** от случаите родителите са потърсили консултация и терапия поради наблюдавани **телесни симптоми**- повръщане, обриви, спадане на тегло, болки в различни области на тялото и др. В 8 от случаите има регистрирани един или повече **суицидни опита (6.78%)**. Най- малката възраст на дете с регистриран суициден опит е 11 години. Само в 2 от случаите децата са на 16 години и са от мъжки пол. В останалите 75% са момичета във възрастта между 11 и 17 години.

При **4,24%** не се посочва симптоматика, а **налична диагноза**. При тези случаи в основата на заявката е желанието на родителите или настойника да се предложи адекватна подкрепа и придружаване на детето в съответствие на неговата диагноза.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Децата и юношите с проблеми в психичното развитие и техните семейства, са една от рисковите групи, застрашени от социално изключване в българското общество. От направения анализ е видно, че сред най-честите причини, дете да бъде насочено за консултация и терапевтична подкрепа са поведенческите прояви свързани с агресивни и автоагресивни действия, затрудненията в общуването и възпитателния процес, затруднената адаптация и смущенията в емоционално-социалната сфера. Във възрастта до 12 години значително по-висок е процентът на момчетата, като при тях се наблюдават именно посочените симптоми. Във възрастта след 14 годишна възраст се наблюдава рязко увеличаване на момчетата, а сред най-честите посочени причини са симптомите свързани с проблеми в общуването, социалната изолация, емоционална лабилност и изявена телесна симптоматика. Родителите са склонни да търсят подкрепа вън от семейството тогава, когато проявленията на психично страдание застрашават детето и/или неговото социално обкръжение, когато агресията е явна, а отказа на детето да спазва правилата е в разрез с нормите на обществото.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Анчева, А., Б. Мечкунова. Методика за интегрирана здравно-социална услуга Център за психологическа подкрепа за деца и семейства - "Детски кът за развитие"
- [2] Наказателен кодекс, в сила от 6.07.2015г., изм. и доп., бр. 74 от 26.09.2015г.
- [3] Национален статистически институт, Доклад „ПРЕБРОЯВАНЕ 2011“

За контакти:

ас. Ана Анчева, Русенски университет „Ангел Кънчев“, тел. (082) 821 993 е-mail: aancheva@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.

³ „Кървавата Мери“- Легендарен образ на призрак, който преследва малки момичета. Според преданието Кървавата Мери се появява, когато името ѝ бъде произнесено три пъти пред огледалото.

РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ”
UNIVERSITY OF RUSE „ANGEL KANCHEV“

ДИПЛОМА

Програмният комитет на
Научната конференция RU&SU'14
награждава с КРИСТАЛЕН ПРИЗ
“THE BEST PAPER”

АНА АНЧЕВА

автор на доклада

“Анализ на заявката на потребителите на
социалната услуга ЦСРИ “Детски кът за
развитие” за деца с проблеми в психичното
развитие и техните семейства”

DIPLOMA

The Programme Committee of
the Scientific Conference RU&SU'14
Awards the Crystal Prize
“THE BEST PAPER”

to **ANA ANCHEVA**

author of the paper

“Anslsysis of Application of Users of Social Service
“Children’s Development Area” for Cildren with
Problems in Mental Development and Their Familes”

РЕКТОР
RECTOR

проф. дтн Христо Белоев
Prof. DSc Hristo Beloev

10.10.2015